

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

De wenende Borg

En toen Hij nabij kwam, en de stad zag, weende Hij over haar.

Luk. 19:41.

Het is de laatste maal dat Christus op de eerste dag der week naar het huis van Zijn Vader zal gaan in Jeruzalem. Jeruzalem is de stad Gods. Ze is door de aanwezigheid van het huis van God een verlustiging voor de kerk op aarde. Heel de kerk vindt om de offerdienst in haar reden om zich over haar te verblijden. Daar hebben schuldbelijdende zondaren in het huis Gods hun zaligheid gevonden voor tijd en eeuwigheid. En het huis des Heeren werd geheiligd door de komst van Christus tot het Zijne. Daar werd Hij voorgesteld. Als twaalfjarige heeft Hij van zich doen spreken. Daar heeft hij vele redevoeringen gehouden. Daar zou Hij de dood verslinden tot overwinning. Vanaf die schoon-gelegen plaats zou Hij opvaren. Jeruzalem zou de poort des hemels zijn. Vandaar zou Hij Zijn gevangenen medenemen ten hemel in. De heerlijkheid van het aardse Jeruzalem is om Jezus wil een afbeelding van het hemelse Jeruzalem dat boven is.

We zouden verwachten dat daar veel van het volk van God woont. Daar zou de Heere Jezus een welgevallen in hen vinden. Maar: Jezus weende over haar!

We lezen niet in de Bijbel dat de Heere Jezus ooit uitbundig gelachen heeft. Wanneer Hij blij was lezen we wel dat Hij Zich verheugde in de geest. We lezen dat zachtmoedigheid en liefde de uitdrukking van Zijn innerlijke wezen waren. De lijdende Knecht des Heeren zou niet schreeuwen, noch Zijn stem verheffen, noch

Zijn stem op de straat laten horen. Hij zou tot het hart spreken. Niet door kracht noch door geweld. Zo is Hij het land doorgestaan. Goeddoende en met innerlijke ontferming bewogen. Een enkele maal lezen we ook dat Hij zachtjes Zich uitte. Heel zachtjes weende Hij bij het graf van Lazarus. Zijn innerlijke gemoedsgesteldheid kon men vooral opmaken vanwege de tranen die toen uit Zijn bedroefde ogen stroomden.

Maar nu weende de Heere Jezus niet zachtjes. Nu weende Hij met zulk een klagelijk zuchten dat ieder ook kon horen waarom Hij bedroefd was.

Bij dit wenen moeten we niet alleen denken aan Zijn menselijke natuur. Niet alleen de smart om de aanstaande scheiding van het aardse veroorzaakte een begrijpelijk leed. Misschien moet u op dit moment ook al het aardse gaan loslaten. Nee, niet de smart om het moeten missen van alles wat op aarde zo lief is deed de meeste pijn. Het is de smart om de innerlijke verdorvenheid die het leed veroorzaakt. En hoewel de Godheid niet kan lijden, peilt hier toch de goddelijke natuur van de Zoon van God het wezen van de zonden. Het zijn immers de zonden die scheiding maken tussen de Heere en de ziel. En hoewel de Godheid niet kan wenen over zonden, van God de Vader lezen we ook dat het Hem smartte aan Zijn hart, dat de mens zijn weg verdorven had. En van God de Heilige Geest wordt gezegd dat het mogelijk is Hem te bedroeven. In Christus zijn de twee naturen ongedeeld en ongescheiden. Jezus weent, als mens maar ook als God de Zoon. Dat maakt het des te ernstiger! Jezus weent over de inwoners van de stad.

De Heere beminde deze stad boven alle andere woningen. In Zijn kinderjaren had Hij er al van gezongen: "Hoe lieflijk zijn Uw woningen o Heere der heirscharen. Mijn ziel is begerig en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren; mijn hart en mijn vlees roepen uit tot de levende God".

Maar nu was Hij tot het Zijne gekomen, maar de Zijnen hadden Hem niet aangenomen. Zo anders had verwacht mogen worden van de inwoners van Jeruzalem. Zo dicht hadden zij bij het heil gewoond. Zo vaak hadden zij Zijn prediking gehoord.

Zo iemand nog dorst naar de wateren van deze wereld, die kome tot Mij. Straks zal Hij zeggen: weent niet over Mij, maar over uzelf en over uw kinderen.

Heel Zijn kostbare arbeid zou zeker ten goede komen aan heel Zijn uitverkoren kerk, maar niet aan Jeruzalem. Zij zijn voorbijgegaan aan Zijn Koninklijke, Profetische en Priesterlijke bediening. Voor hen is al dat lokken en nodigen tevergeefs. Dat doet zijn tranen vloeien in bittere droefheid.

Over hoeveel plaatsen en kerken is de Heere al bedroefd geweest?

Het is een groot voorrecht om onder de zuivere bediening van het Evangelie te leven. Een groot voorrecht is het als de Borg in de tekenen van Zijn zondaarsliefde staat onder het volk. Een groot voorrecht als de wet onder ons schittert. Maar als dat alles niets uitwerkt, als dat ons hart niet vertedert, dan is dat erg voor ons zelf, maar ook voor Hem. Dat is de smart voor de lijdende Verlosser. Wanneer dat Zijn toorn opwekt dan is dat erg, maar wanneer dat Zijn smart opwekt, dan is dat erger. Dat moet ons door het hart snijden.

Die tranen van de lijdende Borg zullen eens onze tranen te rijkelijker doen vloeien en onze smart vergroten, als wij op zo grote zaligheid geen acht

geven en het bloed van het Nieuwe Testament onrein achten.

We lezen in hoofdstuk 13 dat de wende Borg geklaagd heeft dat Jeruzalem de profeten gedood en gestenigd had, die tot haar gezonden waren.

De stad was hoog bevoorrecht. Er hadden mannen gestaan, die het Woord Gods verkondigd hadden. Maar voor de prediking van de wet waren ze ongevoelig geweest en het evangelie had geen indruk op hen gemaakt.

De profeten waren gedood en gestenigd. Die tot hun zaligheid waren uitgezonden werden verworpen.

O Jeruzalem, hoe menigmaal heb Ik u willen bijeenvergaren, maar gij hebt niet gewild.

Het is enkel reddende liefde die de Heere hier biedt. Hoort Hem nodigen: Komt allen tot Mij. Mijn juk is zacht, Mijn last is licht. Die tot Mij komt zal Ik geenszins uitwerpen.

Zij zullen nooit kunnen zeggen dat ze het nooit geweten hebben. Maar gij hebt niet gewild. De Heere zegt niet: Ik heb niet gewild. Hij zegt niet: gij hebt niet gekund. Maar: Gij hebt niet gewild. Gij hebt niet het recht Gods verstoten, maar de liefde Gods.

Daarom weende Jezus over haar.

Hebt u al om de Heere Jezus geweend, dat Hij om u moet wenen?

U bent niet te verontschuldigen als u onder de opzoekende liefde van de Heere Jezus verloren moet gaan. Onder tranen heeft de Heere Jezus en

hebben Zijn knechten u genodigd.

Als de Heere Jezus over en om ons moet wenen, dan staat er wat te wachten! De stad Gods, zo verhoogd, zal diep vernederd worden. Deze stad heeft eenmaal haar koning David ontroond, nu zal ze de grote Davidszoon van Zijn kroon beroven en een doornenkroon op Zijn hoofd plaatsen. Dat zal haar val zijn. Want als haar Koning valt, dan valt ook het Koninkrijk. Het voorhangsel zal scheuren: de eer zal worden weggevoerd. De heerlijkheid zal van de tempel wijken, de stad zal ontmanteld worden, tot een puinhoop worden. U kent de geschiedenis: de belegering voor Jeruzalem door Rome, dat door Jeruzalem te hulp was geroepen tegen Gods Gezalfde Hogepriester Jezus. Waar men het heil bij gezocht heeft, zal nu onheil brengen.

Maar toch ligt hier ook een belofte! Hier is nog niet sprake van het heilig lachen als het verderf hen werkelijk gaat overkomen. Hier zijn nog Borgtochtelijke tranen.

Jeruzalem is rechtmatig gestraft. Maar de Borgtochtelijke tranen werken toch dit uit dat de barmhartigheid van de medelijdende Borg roemt tegen het welverdiende oordeel. Aan Jeruzalem is recht gedaan, maar ook aan de tranen van de Borg. Hij heeft niet te vergeefs geweend! God de Heere zal merken op het gebed van de verdrukten, die gans ontbloot is.

Op de verwerping van het heil volgt ook nu nog de straf. Wie de genade Gods veracht, zal licht geacht worden. Hoe zullen wij ontvlieden indien wij op zo'n grote zaligheid geen acht geven. Zie uw plaats zal u woest gelaten worden. De voorbeelden zijn er uit de Schrift en de geschiedenis aan te wijzen dat de vloek Gods hen aantastte die Hem verworpen hebben.

Maar anderzijds zullen de tranen van Gods knechten, of liever de tranen van de Knecht des Heeren, Zijn lieve Zoon die achter hen staat, niet ijdel zijn. Soms nog jaren na hun verscheiden zal God merken op hun klachten en de weeklacht van de kerk zal veranderen in een blijde rei!

Ds. M. v.d. Sluys.

Van de administratie

De betalingen van het abonnementsgeld beginnen minder te worden, dat betekent dat de meeste abonnees al betaald hebben. Heeft u de acceptgirokaart ook al ingevuld? Zo

ja, hartelijk dank. Zo neen, doe het dan alstublieft spoedig. We ontvingen f 4290,33 aan giften in de afgelopen periode en we konden 6 nieuwe abonnees inboeken. Voor alles hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

1. Wie kan helpen? Voor het inbinden van de laatste vijf jaargangen van Bewaar het Pand mis ik enkele exemplaren van no. 8 van de 22e jaargang. Door een of andere oorzaak heb ik daarvan geen reserve-exemplaar gekregen. Ik wist dat, maar maakte er nog geen werk van om de ontbrekende exemplaren in mijn bezit te krijgen. Nu is de tijd er dat ik het gemis voel en daarom zou ik een beroep willen doen op lezers die genoemd nummer nog in hun bezit hebben en het kunnen missen dat aan mij toe te zenden. Bij voorbaat mijn dank.

2. Inbinden van vorige jaargangen. Er zijn lezers die oude jaargangen laten inbinden. J. de With, Smalzijde 7, 4243 JP Nieuwland wil op zich nemen om vijf jaargangen in één band samen te binden voor de prijs van f 40,-. Men kan zich met hem in verbinding stellen. Het telefoonnummer is 01837-2137.

3. School voor Dundas en Hamilton. Bij bezoeken ontving ik een gift van f 25,- en een hoeveelheid kleingeld tot een bedrag van f 11,-. Hartelijk dank.

B.

Ontmoetingsdag te Sliedrecht-centrum

We willen weer de aandacht vragen voor deze ontmoetingsdag, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 6 april a.s. in het kerkgebouw van de Christelijke Gereformeerde kerk te Sliedrecht-centrum.

Het programma luidt als volgt:

Morgensamenkomst,

aanvang 10.30 uur:

Opening: Ds. G. Blom van Meerkerk.

Spreker: Ds. P. den Butter van Driebergen; deze zal ook de morgensamenkomst sluiten.

PAUZE

Middagsamenkomst,

aanvang 14.00 uur.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13, 4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720-74202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar.
Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

Van de erfzonde

Voor ditmaal: de erfzonde. We behoeven er niet lang naar te raden. Artikel 15 heeft het direct al over "erfzonde".

Al komt het woord in de Bijbel niet voor, het is een duidelijke zaak, die wel in Gods Woord verankerd ligt: "Wij geloven, dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde uitgebreid is geworden over het ganse menselijke geslacht.."

Wij hebben het dan over een belijdenis, die voor velen een aanstoot is. Men protesteert er tegen, dat wij te maken zouden hebben met de zonde van onze voorouders. Het wordt als onrechtvaardig afgewezen, dat wij daarbij verantwoordelijk worden gesteld voor wat een ander in het verre verleden gedaan heeft.

Het is niet van vandaag, dat de afkeer tegen de leer van de erfzonde geuit wordt. In de oude kerk was het Pelagius, die er al niets van moest hebben. Ieder mens - stelde hij - wordt goed geboren als een vrije persoonlijkheid. De overtreding van Adam heeft zijn nakomelingen alleen daarin schade aangedaan, dat er door hem een kwaad voorbeeld werd gesteld, dat zijn nageslacht heeft nagevolgd. Zo wilde hij niet van de erfzonde weten, Door de eeuwen heen kwam er telkens weer iets van het zuurdesem van Pelagius uit. Roomsen en Remonstranten ontkennen in wezen de erfzonde in de volle betekenis als schuld tegenover God. In onze tijd kunnen we de bezwaren horen tegen deze belijdenis. Het woord "erfzonde" wordt een tegenstrijdigheid genoemd. Het wezen van de zonde is immers "het misbruik van de vrijheid en dus als zodanig niet over te dragen aan anderen", zegt bijv. dr. H. Berkhof. Wie zo spreekt ontkent echter al gelijk hoe diep of Adam gevallen is en buigt niet voor Gods Woord, dat anders getuigt zowel over de vrijheid van de mens na de val, als over de verantwoordelijkheid van Adams nakomelingen.

Het is niet te verwonderen, dat er zo'n tegenstand is tegen de belijdenis van de erfzonde. Dat verzet zit in onze natuur, in de vijandschap van ons verdorven bestaan. Het meest sprekende bewijs van de erfzonde is ons eigen tegen God rebellerend hart. We be-

schuldigen Hem vanuit onszelf van onrecht. Een erfenis van geld of goederen wordt met het grootste gemak aanvaard, maar deze erfenis roept vijandschap op.

Hoe komt het hier uit dat het een zaak van geloven is. Zo begint dit artikel weer: "Wij geloven..". Het levend geloof buigt onder God en Zijn Woord. Het blijft in wezen een onmogelijke zaak om de erfzonde begrijpelijk te maken voor het natuurlijk verstand. Augustinus schreef het al: "het scherpste vernuft kan hier niets naspeuren. Alleen de autoriteit van Gods Woord moet ons van stap tot stap leiden. Voor deze autoriteit, die niet bedriegt en niet bedrogen kan, moeten wij wijken".

Schuldig voor God

Het moet onze aandacht niet ontgaan, dat artikel 15 de erfzonde duidelijk als schuld belijdt. We zijn gewoon in de geloofsleer, als we het over de erfzonde hebben, te onderscheiden tussen erfschuld en erfsmet. Erfschuld is dan de toerekening van Adams zonde, de verbintenis tot straf. Erfsmet is de verdorvenheid, die wij overgeërfd hebben van Adam. We zullen het ons herinneren van het onderwijs, dat we als kind al hebben ontvangen. Daarbij werd het ook gezegd: de erfschuld is eerst, uit die schuld komt de erfsmet voort. Niet andersom. Dan zou er trouwens niet meer van érfschuld gesproken kunnen worden.

De gedachte zou op kunnen komen, dat hier in de Nederlandse Geloofsbelijdenis enkel over de erfsmet gesproken wordt: "welke is een verdorvenheid der gehele natuur en een erfelijk gebrek, waarmee de kleine kinderen zelfs besmet zijn in hunner moeders lichaam..".

Die gedachte is echter niet juist. Beter gezegd: hier wordt het schuldige karakter van de erfzonde geenszins ontkend. We kunnen zelfs wel zeggen dat de schuld hier ten volle benadrukt wordt. Laten we er niet aan voorbijgaan, dat hier allereerst gewaagd wordt van de "ongehoorzaamheid van Adam". En de wijze waarop deze beliden wordt moet tot ons spreken. Er staat niet: "vanuit de ongehoorzaamheid van Adam", maar "door de ongehoorzaamheid van Adam". Adam is ons aller vader en

ons Verbondshoofd. We kunnen denken aan de bekende vraag en het bekende antwoord van het Kort Begrip: "Gaat ons de ongehoorzaamheid van Adam aan? Ja zij toch, want hij is ons aller vader en wij hebben allen in hem gezondigd". Dan gaat het niet alleen over het vaderschap in de natuurlijke zin. Adam was ook plaatsvervangend Verbondshoofd. Wij zijn allen, ook in die zin, in hem begrepen. Hij heeft het Verbond verbroken door zijn ongehoorzaamheid tegen God. Hij zondigde echter niet op zijn eentje. Hij viel van God af als vertegenwoordiger van zijn nakomelingen. God rekent het ons toe. Wij hebben in hem de breuk met God geslagen en staan zo evenzeer schuldig. Krachtens het werkverbond rekent God ons de schuld toe.

Spreekt zo Gods Woord niet? Paulus spreekt er van in Romeinen 5: "Daarom gelijk door één mens de zonde in de wereld gekomen is.." (12a) en "want de schuld is wel uit één misdaad tot verdoemenis.." (16m). Zó ervaart Gods kind het door de Heilige Geest. Gods Geest leert dieper graven dan de dadelijke zonden. Hij brengt terecht bij de breuk, die ik in Adam geslagen heb tussen God en mij. Dan wordt kollektieve schuld persoonlijke schuld. Ik heb het er niet beter vanaf gebracht dan Adam. Ik heb in hem gezondigd. Het wordt mij naar recht toe gerekend.

Gebrek-wortel-fontein

Artikel 15 tekent de erfzonde en de gevolgen daarvan op een bijzondere manier. Zo wordt ons het erge getoond van de verdorvenheid, die wij hebben meegekregen door Adams val. Bij drie uitdrukkingen in dit gedeelte is het goed even stil te staan.

We lezen hier van een "erfelijk gebrek". Het woord "gebrek" kan een verkeerde gedachte geven. Er kan zo gedacht worden aan een lichamelijk gebrek, zoals iemand een been moet missen. Dat is op zichzelf erg, maar in de regel kan men zich dan met een kunstbeen behelpen. Zo is het op deze plaats niet bedoeld. Het gaat om een gebrek, een kwaad, dat ons héle bestaan aangaat en doortrekt. Zo komen de kinderen ter wereld. Zij worden in zonden ontvangen en geboren, vol van onreinheid.

Dan: hier wordt de erfzonde een wortel van allerlei zonden genoemd. Hoe ontdekkend is dat niet! Een keurig leven aan de buitenkant is geen waarborg voor een godvruchtig leven. In

het hart is de wortel van alle zonden. Het is een zegen als we voor uitbrekende zonden bewaard blijven. Toch: die wortel is er van binnen. Die er weet van heeft door Gods genade, voelt zich niet beter in zichzelf dan een openbare zondaar. Wat uit hem gaat woont in mij!

Tenslotte: de erfelijke verdorvenheid wordt nog vergeleken bij een onzalige fontein. Uit een fontein spuit het water naar boven. Uit de verdorven bron van ons bestaan krachtens onze diepe val springt de zonde op.

We kunnen hier alleen zeggen: Hoe droevig is het gesteld vanuit onze oorsprong met de gevallen mens. Hoe roept het alles om Hem, Die geen erfzonde heeft gehad: de Heere Jezus Christus. Alleen door Zijn reinigend bloed en door de herscheppende kracht van Zijn Geest wordt het anders in het hart en leven van arme zondaren.

Niet ganselijk

U zult één zin niet zo gauw begrijpen en er zelfs moeite mee hebben nml. deze: "Zij is ook zelfs door de Doop niet ganselijk teniet gedaan". Men leest daar dan in dat door het uiterlijk teken van de Doop de erfzonde voor een gedeelte wel zou weggenomen zijn..!

Dit wil artikel 15 geenszins zeggen! Allereerst moeten we opmerken, dat het in de oorspronkelijke tekst van 1560 anders stond "en is zelfs door de Doop niet teniet gedaan". Eerst later werd op de synode van Dordt 1618-19 de huidige tekst vastgesteld. Daarbij moeten we denken aan de Roomse leer van de Doop. Door de Doop wordt, volgens deze leer, de erfzonde geheel teniet gedaan. De begeerte van de mens blijft er dan wel over maar is, naar de Roomse gedachte, zelf geen zonde en kan alleen maar daartoe aanleiding zijn. Dáárop heeft zowel de oorspronkelijke uitdrukking als de huidige het oog. De Doop neemt de erfzonde niet geheel weg. Maar dan blijft de belijdenis, in de tekst die wij nu hebben, niet achter om het sacrament te laten spreken in de betekenis, zoals die door het waar geloof gekend wordt. Dan gaat het hier niet alleen om het uiterlijk teken op zichzelf. Het water van de Doop brengt geen vergeving aan, maar God laat in de Doop wel de afwassing der zonden spreken. De Doop is teken en zegel van de afwassing der zonden door het bloed en de Geest van Christus. Het levend geloof kent dat wonder. De schuld der

zonde weggenomen. De taal van de Doop wordt verstaan.

Dat betekent dat Gods kinderen de strijd blijven houden. De erfzonde blijft woelen zolang zij hier in dit leven zijn.

Zuchten en verlangen

Dat de strijd blijft komt in dit artikel uit! De praktijk der godzaligheid bij de doorwerking der erfzonde blijft hier niet onbesproken. We krijgen hier een blik in het hart en leven van die God in waarheid vrezen. Enerzijds is er voor hen de genade Gods in Christus, waardoor de overblijvende zonden vergeven worden en hun niet ter verdoemenis zijn. Anderzijds is dat geen goedkope belijdenis. Het is voor hen geen oorzaak "om in de zonde gerust te slapen, maar opdat het gevoel van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten, verlangende om van het lichaam des doods verlost te worden".

Erfzonde is voor hen geen "lot", waarin berust moet worden. Het geeft hun geen vrijbrief tot de zonde, omdat we nu eenmaal zo zijn. Het gevoel van

deze verdorvenheid doet hen zuchten. De zonden blijven hen aankleven. Zij gevoelen wat het is, dat God daardoor onteerd wordt. Ze zijn een last. Telkens weer worden ze ontdekt door de Heilige Geest. Ze drijven uit tot Gods troon. De hartelijke droefheid naar God wordt gekend ook in de doorwerking van de erfzonde. Maar dan is er ook het verlangen in het leven der genade om van het lichaam des doods verlost te worden. Om geheel de Heere te dienen en geheel verlost te worden van de doorwerking van de erfsmet.

Hoe grote waarde krijgen in dat leven van zuchten en verlangen het werk, de verdienste en het bloed van Christus. We kunnen ook zeggen door het onderwijs van de Heilige Geest: Christus Zelf, zoals Hij in het Woord en de sacramenten gepredikt wordt. Dat leven des geloofs doet uitzien naar de volle bevrijding in de volmaaktheid, waar de erfenis van het verloren paradijs niets meer heeft in te brengen en de erfenis van de eeuwige zaligheid ten volle gekend wordt.

D. Slagboom.

John Owen over de "inwonende zonde"

2.

In een vorig artikel zijn we - ter inleiding op een weergave van wat John Owen geschreven heeft over de "inwonende zonde" - begonnen met een korte levensschets van deze grote puriteinse prediker. We hebben gezien hoe hij al heel jong zijn studie begon aan de universiteit van Oxford. Om des gewetens wil brak hij zijn theologische studie voortijdig af en werd huisleraar bij twee welgestelde families. In die periode leefde hij in grote geestelijke duisternis. De benauwende banden werden verbroken tijdens een kerkdienst in Londen waarin iemand voorging wiens naam Owen nooit heeft kunnen achterhalen.

Huwelijk en beginnend pastoraal werk

Toen het licht doorbrak in Owens ziel, was hij al geruime tijd bezig met het schrijven van zijn eerste boek dat tot titel droeg: "De ontmaskering van het arminianisme". Het verscheen in 1642 en draagt alle kenmerken van een jeugdwerk: Het is een echt strijdschrift waarin het arminianisme heel grondig bestreden werd. Tegelijkertijd moet echter gezegd worden dat het boek

niet gemakkelijk leesbaar is door de moeizame, overladen stijl. De schrijver droeg zijn werk op aan "De heren voor de commissie voor de godsdienst", een commissie die door het Hogerhuis benoemd was om vernieuwingen in de kerk te onderzoeken, met name op het gebied van de leer en de kerkregering. Deze opdracht bleef niet zonder gevolgen. De commissie was kennelijk zo tevreden met Owens eerste pennevrucht, dat zij ervoor zorgde dat hij korte tijd later benoemd werd tot predikant van Fordham in Essex! Enkele maanden nadat hij in de zomer van 1643 zijn werk in deze gemeente begonnen was, trad hij in het huwelijk met zijn eerste vrouw, Mary Rooke. Uit dit huwelijk werden 11 kinderen geboren, waarvan slechts één dochter de volwassenheid bereikte. De andere 10 kinderen stierven allen op zeer jonge leeftijd. Voor zover mij bekend is, wordt nergens in Owens geschriften een toespeling op deze donkere bladzijden uit zijn leven gemaakt. Maar er is weinig voorstellingsvermogen voor nodig om aan te voelen wat een leed het betekende voor het jonge predikantsgezin om het

éne kind na het andere ten grave te moeten dragen... In ieder geval is duidelijk dat als Owen later zoveel schrijft over Gods tuchtigende hand in het leven van Zijn kinderen, hij ook uit eigen ervaring weet waarover hij spreekt!

In zijn eerste gemeente was Owen zeer nauwgezet in zijn prediking en pastorale werk. Daarbij is vooral opmerkelijk dat hij dit werk verrichtte in een diep besef van ootmoed en eigen onbekwaamheid. In later jaren klaagde hij er verschillende malen over dat zo weinig mensen werkelijk geholpen schenen te zijn door zijn prediking. Er was zo weinig vrucht zichtbaar op zijn bediening. Wat dat betreft keek hij hoog op tegen John Bunyan. Owen is er zelf getuige van geweest hoe de krachtige prediking van deze ketellapper van Bedford diepe sporen trok in de levens van velen en tot rijke zegen is geweest. Eens moet de engelse koning aan Owen de vraag gesteld hebben hoe het mogelijk was dat een geleerd man als hij regelmatig naar de kerk van "die ketellapper" kon gaan om hem te horen "bazelen". De grote theoloog zou daarop geantwoord hebben: "Met uw verlof, majesteit, als ik de gaven van de ketellapper bezat om te preken, zou ik graag al mijn geleerdheid inleveren"! Al dacht Owen echter gering van zijn gaven, de werkelijkheid is dat hij ook een begaafd prediker was die in deze beginjaren al veel mensen trok. Bovendien is hij - ook reeds tijdens zijn leven - voor velen tot zegen geweest. In verschillende geschriften uit die tijd wordt daarvan getuigenis afgelegd.

Congregationalisme

In deze periode ging hij door met het uitgeven van grotere en kleinere werken. De meeste daarvan vloeiden direct voort uit zijn prediking en pastoraat: Zo publiceerde hij in 1645 twee catechismussen die hij had opgesteld met het oog op het onderricht van zijn gemeenteleden. Twee jaar daarvoor had hij trouwens al een belangrijk boek het licht doen zien dat tot titel droeg: "Het onderscheid tussen de plichten van predikers en gemeenteleden". Zijn bedoeling met dit werk was om de leden van zijn gemeente aan te sporen te zoeken naar meer kennis van God en geestelijke dingen. In dat verband sprak hij ook over de houding die zij dienden aan te nemen tegenover de kerkdienst en de ambtsdragers. Uit dit boek blijkt dat

Owen in die tijd voorstander was van een presbyteriaanse of synodale vorm van kerkregering. Maar juist op dit punt zou er in deze periode een belangrijke verandering komen. Onder invloed van het lezen van een boek van John Cotton en na grondige Schriftstudie werd Owen een overtuigd congregationalist! Het congregationalisme - ook wel independentisme genoemd - kan als volgt worden samengevat: Het uitgangspunt is de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente, die geheel vrij en onafhankelijk dient te zijn van een kerkverband of van het staatsgezag. De gedachte die daarachter ligt is dat iedere gemeente rechtstreeks onder Christus staat als haar Hoofd. De Koning van de Kerk geeft dan ook aan elke vergaderde gemeente (in het engels: "Congregation") het gezag om ambtsdragers te kiezen en om leden toe te laten of uit te sluiten. Omdat zo alle nadruk ligt op de onafhankelijke, plaatselijke gemeente, hecht men vrijwel geen waarde aan een breder kerkverband. Het verzet tegen het kerkverband brengt trouwens ook met zich mee dat er in deze kringen doorgaans een minder sterke binding aan de kerkelijke belijdenis is. Men is er wel van overtuigd dat belijdenissen een middel zijn om uitdrukking te geven aan het gemeenschappelijke geloof, maar ze mogen beslist niet overschat worden of bindend worden opgelegd! Vandaar dat binnen het congregationalisme sterk gepleit wordt

voor verdraagzaamheid in alle niet-fundamentele zaken. Toen Owen eenmaal naar het congregationalisme ging neigen, werd het pleidooi voor verdraagzaamheid in zijn geschriften steeds sterker. Aan de andere kant heeft hij zijn leven lang vastgehouden aan de grondwaarheden van de leer der reformatie en die onvermoeibaar verdedigd tegen allerlei ketterijen.

In de tijd dat deze verandering in zijn denken plaatsvond, moest Owen zijn ambtelijke dienst in Fordham beëindigen en verhuisde hij met zijn gezin naar de plaats Coggeshall. Hij was namelijk benoemd tot predikant van de kerk van St. Peter in dit stadje, waar wekelijks een grote gemeente samenkam die de puriteinse prediking had leren waarderen. Het merkwaardige is echter dat Owen al spoedig na zijn aankomst in deze nieuwe standplaats naast de anglicaanse kerk een gemeente bijeenbracht die de congregationalistische principes aanvaardde.

Dat betekende dat hij op de vaste tijden in de diensten van de staatskerk voorging, maar daarnaast door de week - of zelfs wel op zondag - ook een dienst in de gemeente der congregationalisten leidde. Alleen in de laatste gemeente heeft hij het sacrament van het Heilig Avondmaal beëindigd. Of deze merkwaardige situatie in Coggeshall ook problemen gaf, heb ik nergens kunnen achterhalen....

(wordt vervolgd).
Middelharnis, A. Baars.

Opwekking

3.

Hoofdstuk 2 draagt als titel: De noodzaak van opwekking

Deze noodzaak wordt vanuit diverse invalshoeken in het licht gesteld. Allereerst wordt gewezen op de *nood buiten de kerk*. Genoemd worden in dit verband: de zedenverwildering, abortus, euthanasie, crematie, druggebruik, popmuziek, occultisme, de verderfelijke invloed van bepaalde ideologieën, het gevaar van de Islam, sportverdwazing, enz.

Wat de *situatie van de kerk* betreft: de kerk verkeert in een minderheidspositie. Erger is dat er velerlei verval is binnen de kerk. De wezenlijke vraag is of God met Zijn Geest in de kerk tegenwoordig is. De diepste nood ligt dan ook niet in de omstandigheden, *maar in de kerk zelf*. Ook aan de *verdeeldheid* van de kerk

geeft de schrijver aandacht. Het feit dat wij zo gescheiden optrekken is zonder meer een *aanklacht* die ons aan het denken moet zetten.

En hoewel er gevaren zijn ter linker- en rechterzijde (Van Vlastuin noemt ze bij name!), toch is er plaats voor geoorloofde accentsverschillen.

Verscheidenheid en veelkleurigheid zijn bijbelse zaken. Gelukkig blijkt het dat kinderen van God over kerkmuren heen hartelijke verbondenheid met elkaar voelen. Organische eenheid is belangrijker dan organisatorische eenheid. De ziekte van de kerk moet genezen worden en niet in de eerste plaats de *verbrokenheid*. Er is een geestelijke herleving nodig. Dat is een werk Gods. Velen zien wel in, dat levenloosheid en lauwhed een grote rol spelen in

de kerk. Zij zoeken de oplossing in allerlei activiteiten, bijv. onder jongeren. Maar al hebben wij stellig te doen wat onze hand vindt om te doen, toch is er het gevaar dat wij te veel verwachten van onze menselijke inspanningen. Onze kracht ligt niet in onze organisaties, maar in de tegenwoordigheid van God. Dáár moeten wij vóór alle dingen om verlegen zijn. Dat zal jongeren naar de kerk trekken. Al onze vernieuwingen zullen zonder God niets bereiken. De levende en eenvoudige verkondiging van Gods Woord zal centraal moeten staan. Nodig is dat het Woord kracht doet.

De kerk staat in een onchristelijke maatschappij. Ze is teruggedrongen naar de rand van de samenleving. Als er maar een levende kerk is met levende en vurige predikers! De krachtige werking van Gods Geest is nodig voor predikers en hoorders.

Aan lautheid mogen wij nimmer gewend raken.

De schrijver wijst ons op de positieve getuigenissen die ons in het N.T. worden gegeven m.b.t. de gemeente van Thessalonica en andere gemeenten. Paulus vindt overvloedig reden God te danken voor het bloeiend geestelijk leven aldaar. Er was een leven in de volheid van Gods genade. De vraag klemmt: hoe is dit alles bij óns? Geven we misschien toe aan z.g.n. "kleine zonden"? Is er gebedskracht bij ons? Weten we - zo nodig - elkaar in liefde te bestraffen? De spiegel wordt ons voorgehouden! Moeten we wérkelijk van mening zijn dat een dergelijk positief beeld van de kerk tot de begintijd van het christendom gereserveerd moet worden? "Velen denken" (en nu haal ik Van Vlastuin even letterlijk aan, pag. 63) "dat de zaak van Christus op deze aarde een steeds meer aflopende zaak is. In de bedeling van het Nieuwe Testament was het vol leven en vol van de kracht van de Heilige Geest. In de tijd van Augustinus was dit al veel minder. En Calvijn kan het niet halen bij deze grote kerkvader. Het licht van de Heilige Geest is weer verminderd. De oudvaders waren slechts nachtpitjes vergeleken bij de reformatoren. En onze predikanten blijven nergens in vergelijking met de predikanten uit de tijd van de Nadere Reformatie. In deze gedachtengang loopt het steeds lager af. Het zal steeds donkerder worden. Totdat het uiteindelijk bijna stikdonker zal zijn. Dan zal het einde komen". Tot zover dit citaat uit het

boekje. De schrijver meent dat deze visie vanuit de Schrift niet te funderen is en zal hier in hoofdstuk 4 op terug komen.

Hij besluit hoofdstuk 2 met het aanduiden van de *schuld van de kerk*. "Wij missen alle levenskracht. Wij missen de tegenwoordigheid van God Zelf.

Wij missen Zijn Geest in Zijn krachtige en onweerstaanbare werkingen. Wij ervaren de tegenwoordigheid Gods niet meer". Met deze en dergelijke uitdrukkingen tekent Van Vlastuin de nood waarin wij als kerk verkeren. In de kerk is een algehele verslapping aan de orde. Echt bruisend geestelijk leven is spaarzaam. En toch is de Heere nog Dezelfde: genadig, barmhartig en groot van goedertierenheid. Wij hebben echter de Heilige Geest zo vaak bedroefd, o.a. door onze wereldgelijkvormigheid. Slechts één weg rest ons: die van schuldbelijdenis en bekering. De schrijver maakt dit op een aantal punten konkreet. En ook voor predikanten is het nodig dat zij hun schuld inzien en erkennen... Hebben zij wel met de zielen van hun gemeenteleden geworsteld? Terugkeer tot de Heere en ootmoedig smeken om ontferming: dat is voor ieder dringend nodig.

Hoofdstuk 3 handelt over de *mogelijkheid van opwekking*. De schrijver gaat uit de geschiedenis voorbeelden geven van oplevingen van de ware religie: oplevingen die vaak in donkere tijden plaatsvonden. God is machtig om ook in onze tijd een opwekking te bewerken. Het zij me vergund om dit hoofdstuk slechts in zeer beknopte vorm weer te geven.

De schrijver spreekt allereerst over opwekking in de Schrift. In het O.T. wordt ons telkens weer van verval gesproken, maar ook zijn er regelmatig geestelijke oplevingen. Wat het N.T. betreft: de Pinksterdag is de grootste opwekking van alle eeuwen, het begin van een bloeitijd voor de kerk. Ook uit de tijd tot en met de Reformatie valt heel wat goeds te noemen: de groei en bloei van de kerk in de eerste eeuwen, ondanks de vervolgingen; de verbreiding van het Evangelie over grote delen van de wereld. In de middeleeuwen waren er, bij alle verval, toch stemmen die terugriepen naar de Schrift (Waldenzen, Wycliff, Huss). Vooral de Reformatie mag als een werk Gods worden gezien. De schrijver gaat uitvoerig in op allerlei opwekkingen in de 17e en in de 18e

eeuw. Opwekkingen in vele delen van de wereld. Men leze zelf een en ander na in het boek: het geeft ons een duidelijke indruk van het werk Gods, dat wereldwijd is. Dat ik in dit gedeelte met een bijzondere geïnteresseerdheid nog eens las over de opwekking in Nijkerk (de "Nijkerkse beroering"), zult u een predikant uit deze gemeente allicht niet kwalijk nemen. Ook in de 19e eeuw zijn er opwekkingen aan de orde geweest. Amerika, Schotland en Engeland worden genoemd, maar ook het zendingswerk in India, China, Japan, Australië en in nog andere landen krijgt aandacht. Het Nederlandse Réveil, waarvan de wortels in Engeland, Duitsland en Zwitserland liggen, wordt eveneens in waarderende zin genoemd: een beweging die velen tot zegen geweest is. Ook in de 20e eeuw heeft het werk Gods merkbaar voortgang gevonden. Met name worden genoemd: Korea, China en de wereld achter het ijzeren gordijn (N.B.: het boek werd uitgegeven in maart 1989. De tijd verandert snel!). Ook in Wales, Schotland, Canada en de Nieuwe Hebriden kwamen opwekkingen voor.

Ds. W. van Sorge.

Projektgroep LOM/MLK

De projektgroep LOM/MLK van "Helpende Handen", de Vereniging Gehandicapte zorg van de Gereformeerde Gemeenten, organiseert een tweetal bijeenkomsten voor ouders en belangstellenden die direct of indirect te maken hebben met kinderen die een LOM/MLK school bezoeken.

Spreekers voor deze bijeenkomsten zijn een drietal ouders van LOM en/of MLK kinderen die willen vertellen hoe het gezinsleven met zijn "ups en downs" verlopen kan. Deze ouders zijn ook betrokken bij het werk van de projektgroep LOM/MLK. De bedoeling van deze dag is om nieuwe contacten te leggen, ervaringen uit te wisselen; kortom elkaar tot een hand en een voet te zijn.

De bijeenkomsten zijn op D.V. zaterdag 9 maart in de Reformatorische Scholengemeenschap "Guido de Bres" te Rotterdam, en op D.V. zaterdag 23 maart in "Ds. van Stuyvenbergschool", voor basisonderwijs, Westerlaan 63 te

Nunspeet. Creche aanwezig.

We beginnen om 10.00 uur en eindigen met een broodmaaltijd. In verband daarmee gaarne opgave bij het: Landelijk Bureau Vereniging "Helpende Handen", Postbus 404, 3440 AK Woerden, 03480-20390.

Voor de jeugd

Nehemia 114

"En ik kwam te Jeruzalem, en verstond van het kwaad, dat Eljasib voor Tobia gedaan had, makende hem een kamer in de voorhoven van Gods huis. En het mishaaide mij zeer; zo wierp ik al het huisraad van Tobia buiten uit de kamer.

Voorts gaf ik bevel, en zij reinigden de kamers, en ik bracht daar weder in de vaten van Gods huis met het spijsoffer en de wierook".

Neh. 13:7-9

Beste jongelui!

De laatste keer hoorden we dat Nehemia kennis kreeg van de wan-toestand die er tijdens zijn afwezigheid was ontstaan in de tempel. God bestuurt alle dingen. Hij had ook het hart van koning Artahsasta in Zijn hand, zodat deze Nehemia opnieuw verlof gaf om naar Jeruzalem te gaan. Hier zou natuurlijk heel wat over te zeggen zijn. Want God is van eeuwigheid tot eeuwigheid Dezelfde. Hij regeert ook nu nog alle dingen. In de wereld, in de kerk, in het persoonlijke leven. Dat dit door de massa niet gezien wordt, is een gevolg van de geestelijke blindheid, die alle mensen van nature is aangeboren. Dat neemt echter de werkelijkheid niet weg. En gelukkig zijn degenen die daar ogen voor hebben mogen krijgen. Want de wetenschap: De Heere regeert! kan alleen rust geven in deze woelige wereld waar alles op zijn kop lijkt te staan. Dit even terzijde. Het is maar om jullie gedachten gaande te houden, en de aktualiteit van ons onderwerp jullie steeds voor ogen te stellen.

Nehemia heeft er natuurlijk geen gras over laten groeien toen hij van de koning opnieuw verlof kreeg om naar Jeruzalem te gaan. Hij zal in stilte God hebben gedankt voor het feit dat Artahsasta hem zo welwillend gezind was. Dat kan niet anders. Want wij hebben hem als een man leren kennen, die een biddend leven leidde. "Bidt zonder ophouden", zo heeft Paulus eenmaal eens geschreven. En dan staat er achter: "Dankt God in

alles". Bidden en danken zijn twee zaken die onafscheidelijk aan elkander verbonden dienen te zijn. Vergeet dat ook niet. Want bidden wordt nog wel gedaan, namelijk als de nood aan de man komt. Doch het danken wordt niet zelden vergeten. Wie hier de toepassing voor zichzelf zoekt te maken, zal moeten belijden dat hij er niet zonder schuld onder uitkomt. Een mens is van nature maar een ondankbaar schepsel. Dit komt omdat hij zulk een rechthebbend schepsel is. Als hij daar aan ontdekt wordt, dan kan hem dit voor het aangezicht van God alleen maar met schaamte bekleed doen zijn. Hoe Nehemia de reis naar Jeruzalem gemaakt heeft, is niet zo moeilijk in te denken. En dan bedoel ik niet de buitenkant van de zaak, maar inwendig.

Wat de buitenkant betreft ging het er natuurlijk anders naar toe, dan tegenwoordig. Grote mannen stappen in grote vliegtuigen en maken grote reizen in de kortste tijd. Doch in de tijd van Nehemia was er niet zoveel comfort. Hij was een hooggeplaatst man in het leven. Hij zal niet in zijn eentje op stap gegaan zijn. En toch ook weer wel. Want je kunt door veel mensen worden omringd en toch alleen zijn. Vergeet niet dat Nehemia een kind van God was. En alles wat hem omringde was heidens. Zij kenden de God van Israël niet. Wat dat betreft, moest Nehemia de reis zo goed als alleen maken. En toch ook weer niet alleen. Want hij mocht de reis met God maken. Dat is ook een zaak waar wel eens over nagedacht mag worden. Want we leven in een tijd waarin veel gereisd wordt. En dan liefst in gezelschap. Doch wat voor gezelschap is dat dan? Kunnen we dan ook over die dingen praten die ons hoofd en hart vervullen? Dat is over God en Zijn dienst? Meestal is daar geen plaats voor, helaas. Doch al is men dan alleen, met de nodige mensen om zich heen, waar men niet geestelijk mee in contact kan komen, het kan dan wel wezen, dat men te midden van allen, in gemeenschap met God verkeert. En dat is een heel belangrijke zaak. Want, als het er op aan komt, zijn we allemaal op reis. Op reis namelijk naar de eeuwigheid. We maken deze reis gezamenlijk. En toch zijn we ten diepste allemaal alleen. Want een ieder moet persoonlijk, aan het einde van de reis God ontmoeten. Wat is het dan een voorrecht te achten, als je de reis met God mag maken. Dat is altijd een "goed" reizen. Je kunt dan op de reis met God spreken. Dat is geestelijk met

Hem in gemeenschap verkeren. En ik geloof dit van Nehemia te mogen zeggen, namelijk dat hij zijn reis in gemeenschap met God heeft gemaakt. En dan zullen er zuchten in zijn hart geslaakt zijn. Zuchten omtrent datgene wat hij had gehoord. Het stemde hem ongetwijfeld droevig, dat zo spoedig na zijn vertrek, alles al weer misgegaan was. Hoe het allemaal precies in elkaar zat, dat wist hij op dat moment nog niet. Doch, grote zorgen vervulden zijn hart. Hoe moest het nu weer aangepakt worden? Heere, help mij? Heere, geef mij wijsheid?

Dat zijn zo de vragen die naar Boven gingen en die door lucht en wolken heen gingen. Hij was een man van korte gebeden. Dat hebben we al meer gehoord. Doch het waren ware gebeden. En die worden door God verhoord. Zijn klaagstem drong tot in Gods troonzaal door. En vandaar verleende de Heere hem in gunst gehoor. Hij zal ook hebben gedacht hoe de Heere in het verleden hem Zijn gunsten had betoond. "Ik zal gedenken hoe voor dezen, Mij de Heer' had gunst bewezen." Dit zijn voor jullie, naar ik hoop, geen onbekende regels. Gelukkig als je zo met God de reis door dit leven maken mag. De reis naar Jeruzalem. En dan denk ik in dit geval natuurlijk niet aan het Jeruzalem dat er ook nu nog is, op aarde. Doch ik denk aan het Jeruzalem dat Boven is. Want daar komen eens al Gods kinderen terecht. En jullie? Hebben jullie daar ook hoop op? Dan moet je onderweg de gemeenschap met God hebben gekend. Als dat niet het geval is, dan vrees ik, dat het aan het eind van de reis mis is.

Tenslotte is hij te Jeruzalem aangekomen. "En ik kwam te Jeruzalem, en verstond van het kwaad, dat Eljasib voor Tobia gedaan had, makende hem een kamer in de voorhoven van Gods huis".

Toen hij te Jeruzalem aankwam is hij dadelijk op onderzoek uitgegaan om precies te weten wat er nu eigenlijk was gebeurd. Hij was geen man die ondoordacht en onbesuisd handelde. Hij verstond van het kwaad.... Hij hoorde wat Eljasib tijdens zijn afwezigheid allemaal gedaan had. Dat hij voor die aartsvijand van het koninkrijk Gods, nota bene! een kamer had ingeruimd voor Tobia. En dat dit nog wel een dubbele kamer was, waar deze Tobia vorstelijk in zat te wonen.

"Het mishaaide hem zeer". Zo staat het in de tekst. Hij werd er met een heilige toorn over vervuld.

Hoe was het toch mogelijk dat zo iets gebeuren kon. Hij vond het meer dan verschrikkelijk, dat op deze wijze Gods "heilig huis" zo ontheilgd was geworden. Dat kon hij niet langer verdragen. Daarom ging hij nu dadelijk tot de daad over. Of hij dit allemaal eigenhandig gedaan heeft, weet ik niet. Hij zal wel de nodige hulp er bij hebben ingeroepen. Hij was uiteindelijk, wat zijn staat in het leven betreft, ook niet de eerste de beste. Hij had zich in het verleden als een man met gezag leren kennen. En dat zal hij ook nu weer hebben laten zien. Dat hij er eigenhandig aan meegewerkt heeft, geloof ik wel. "Zo wierp ik al het huisraad van Tobia buiten uit de kamer". Je ziet het als het ware voor je ogen gebeuren. Daar vinden tegenwoordig ook nog al eens verhuizingen plaats. Degenen die dat verrichten doen dat met alle nodige voorzichtigheid. Want het huisraad moet goed en onbeschadigd overkomen. Doch in de tekst staat: "Zo wierp ik....". Dat woordje "werpen" zegt heel veel. Het huisraad van deze Tobia werd niet ontzien. Het werd er gewoon uitgeworpen. Vort er mee! De deuren uit, de ramen uit! In de kortste keren was het huis leeg. Ik denk niet dat Tobia zich er bij bevonden heeft. En Eljasib zal ook wel op een afstand gebleven zijn. Dit was hen trouwens maar geraden ook. Want het was aan alles te zien, dat het Nehemia ernst was. Hij liet niet met zich spotten. Hij kon het niet verdragen dat er met God en Zijn gebod gespot werd. Hij was met een heilige ijver vervuld toen hij die schoonmaakdaad verrichtte. "De ijver van Gods huis verteerde hem". Ps. 69:10 (onber.).

"Voorts gaf ik bevel, en zij reinigden de kamers, en ik bracht daar weder in de vaten van Gods huis met het spijs-offer en de wierook". Nadat het huis leeg gemaakt was, waar de nodige voorzichtigheid niet bij in acht was genomen, werd het huis gereinigd. Dit gebeurde op bevel van Nehemia en alles wat er in hoorde werd er weer in gebracht....

Doch ik zie dat de mij toegemeten ruimte al weer meer dan bezet is. Daarom gaan we de volgende keer verder. Want daar is nog wel het een en ander over te zeggen. Inmiddels verblijf ik, jullie aller vriend

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Joël en Amos, profeten van het recht van God door Ds. J. Westerink. Uitgeverij: Buijten & Schipperheijn, Amsterdam, Postbus 19127, 1000 GC Amsterdam.

Al eerder verschenen van de hand van Ds. Westerink verklaringen van de bijbelboeken Hosea en Daniël. Evenals die twee boeken is *Joël en Amos* uitgesproken voor de microfoon in het radioprogramma van de Evangelische Omroep *De Bijbel open*. Het boek Daniël kregen we indertijd ter recensie. We hebben toen een gunstige recensie geschreven en ook bijzondere aandacht voor dit boek gevraagd door er verschillende gedeelten uit in ons blad over te nemen. Daarvoor leende zich dat boek heel goed omdat we gedeelten ter grootte van een artikel konden overnemen. Daarvoor leent dit nieuwe boek zich niet zo zeer. Anders zouden we dat ook willen doen. Dat neemt niet weg, dat we ook nu weer een gunstige recensie schrijven. Wat Ds. Westerink zegt komt bij ons positief over en dat is van belang. We moeten weten wat een schrijver bedoelt en als hij dan zich uit in overeenstemming met Gods Woord kunnen we ons daar slechts over verblijden. In vier besprekingen behandelt de schrijver het boek Joël en in negen besprekingen het boek Amos. Aan het einde van elke bespreking volgen er enkele vragen, die een leidraad zijn voor onderlinge bespreking.

Aan het einde van de derde bespreking over Joël zegt Ds. Westerink: "Ziet u de tekenen? Hoort u de bood-

schap? De Heere roept. Hij zendt Zijn knechten, die weet hebben van de schrik des Heeren, en die de mensen bewegen tot het geloof: Laat u met God verzoenen. Och, velen gaan eraan voorbij. Het is slechts een overblijfsel, een rest, die behouden wordt. Maar als de Dag komt, dan zullen zij daar staan, met het Lam op de berg Sion, behouden van de toorn, zalig. Want de Heere heeft het gezegd". Het boek telt 110 bladzijden en kost f 17,50.

B.

"PSALMEN" gedrukt in EXTRA GROTE LETTER!

Speciaal voor slechtzienden heeft de GBS het "Boek der Psalmen" in een extra grote letter laten drukken. Ook de berijmde Psalmen (van 1773) zijn in grote-letterdruk verkrijgbaar.

BOEK DER PSALMEN
in de Statenvertaling, 19,5 x 30 cm

f 29,75
Psalmboek berijming 1773, 13,5 x 21 cm

f 35.-
Te bestellen bij de boekhandel of rechtstreeks (zonder postzegel) bij

 GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 18 3300 WB DORDRECHT

ZENUWACHTIG? OF WAT GESPANNEN?

Onze volledig plantaardige Rust- en Kalmeringstabletten werken rustgevend en kalmerend. Bevorderen bovendien een goede nachtrust!

Kuur voor een maand f. 22,50 incl. verz.kosten.

DROGISTERIJ SIKKING
Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

IS ER PLAATS AAN UW TAFEL VOOR DIT KIND?

Door uw steun ontvangen zij voedsel, kleding, onderwijs en komen zij in aanraking met het Evangelie. Geef voor hun toekomst! Informatie wordt op aanvraag toegezonden.

WOORD & DAAD

Stichting Reformatorische Hulpactie Woord en Daad
Postbus 560, 4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830-24288

HELP DEZE KINDEREN MET 'N FINANCIËLE ADOPTIE VAN

40,- PER MAAND